

BO'LAJAK PEDAGOGLARNING KASBIY-HUQUQIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA INTERAKTIV TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Shermatov Ozodbek Rivojiddin o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22772998>

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi bo'lajak pedagoglarning kasbiy-huquqiy kompetentligini rivojlantirishda interaktiv ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Keys-stadi, rolli o'yin, huquqiy vaziyatlarni modellashtirish, muammoli ta'lim, huquqiy hujjatlarni tahlil qilish va refleksiv topshiriqlarning didaktik imkoniyatlari ochib beriladi.

Interaktiv metodlar orqali talabaning huquqiy bilimni passiv o'zlashtirishdan faol huquqiy fikrlash, muammoni tahlil qilish va qonuniy yechim ishlab chiqishga o'tishi asoslanadi.

Kalit so'zlar: kasbiy-huquqiy kompetentlik, bo'lajak pedagog, interaktiv ta'lim, keys-stadi, rolli o'yin, huquqiy modellashtirish, muammoli ta'lim, refleksiya.

Kirish

Pedagogning kasbiy faoliyati ko'plab huquqiy munosabatlar bilan bevosita bog'liq. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning huquqlarini ta'minlash, pedagogik muloqotni to'g'ri tashkil etish, mehnat munosabatlari, hujjat yuritish va nizolarni oldini olish bo'lajak pedagogdan amaliy huquqiy kompetentlikni talab etadi. Shu sababli oliy ta'lim jarayonida huquqiy bilimlarni amaliy kasbiy faoliyat bilan bog'laydigan pedagogik texnologiyalarni joriy etish muhimdir.

Interaktiv texnologiyalarning imkoniyatlari

Keys-stadi metodi bo'lajak pedagogni real hayotga yaqin huquqiy vaziyat bilan ishlashga undaydi. Masalan, ta'lim muassasasida o'quvchining huquqi buzilgani haqidagi murojaat berilganda talaba vaziyatdagi faktlarni ajratishi, tegishli huquqiy normalarni aniqlashi, manfaatdor tomonlarni belgilashi va qonuniy yechim taklif qilishi mumkin. Bunday jarayon huquqiy bilimni amaliy faoliyatga ko'chirishni ta'minlaydi.

Rolli o'yin va huquqiy simulyatsiya metodlari talabaning turli kasbiy rollarni bajarish orqali huquqiy vaziyatni har tomonlama anglashiga xizmat qiladi. Pedagog, ota-ona, o'quvchi va ta'lim muassasasi rahbari rollarini taqsimlash orqali nizoli vaziyat modellashtiriladi. Talabalar nafaqat o'z pozitsiyasini himoya qiladi, balki boshqa ishtirokchilarning huquq va manfaatlarini ham hisobga olishni o'rganadi.

Muammoli ta'lim texnologiyasida talaba tayyor javobni emas, huquqiy muammoning yechimini mustaqil izlaydi. Huquqiy hujjatlarni tahlil qilish orqali qonun, qaror, nizom yoki boshqa normativ-huquqiy hujjatning tegishli qismi aniqlanib, uning kasbiy vaziyatga tatbiqi baholanadi. Refleksiv topshiriqlar talabaning o'z qarori va xatti-harakatini huquqiy jihatdan baholashiga imkon beradi.

Taklif etilayotgan metodik ketma-ketlik

- 1-bosqich – motivatsiya: kasbiy faoliyatdagi huquqiy muammoning dolzarbligini anglash;
- 2-bosqich – huquqiy bilim: vaziyatga tegishli normativ-huquqiy manbalarni aniqlash;
- 3-bosqich – vaziyat tahlili: faktlar, ishtirokchilar, huquq va majburiyatlarni ajratish;
- 4-bosqich – muqobil yechimlar: bir nechta qonuniy variantlarni ishlab chiqish;

- 5-bosqich – huquqiy qaror: eng asoslangan va qonuniy yechimni tanlash;
- 6-bosqich – kasbiy harakat: tanlangan yechimni pedagogik vaziyatga tatbiq etish;
- 7-bosqich – refleksiya: qabul qilingan qaror va faoliyat natijasini baholash.

Baholash mezonlari

Interaktiv metodlardan foydalanish natijasini baholashda faqat nazariy test natijalariga tayanish yetarli emas. Diagnostika kognitiv, amaliy, kommunikativ va refleksiv mezonlarni qamrab olishi lozim. Yuqori darajadagi kompetentlikka ega talaba huquqiy normani to'g'ri aniqlaydi, vaziyatni mustaqil tahlil qiladi, qonuniy yechimlarni taqqoslaydi, o'z qarorini huquqiy asoslaydi va kasbiy muloqotda boshqa ishtirokchilarning huquqlarini hisobga oladi.

Tajriba-sinovlarda metodikaning samaradorligini aniqlash uchun tajriba va nazorat guruhlari natijalarini qiyosiy tahlil qilish, o'rtacha ko'rsatkich, standart og'ish va mos statistik mezonlardan foydalanish mumkin. Biroq statistik natijalar faqat real tajriba-sinov ma'lumotlari asosida keltirilishi lozim; sun'iy yoki taxminiy natijalarni ilmiy dalil sifatida taqdim etish mumkin emas.

Xulosa

Interaktiv ta'lim texnologiyalari bo'lajak pedagoglarning kasbiy-huquqiy kompetentligini rivojlantirish uchun samarali didaktik vosita bo'la oladi. Ayniqsa, keys-stadi, rolli o'yin, huquqiy modellashtirish, muammoli ta'lim va refleksiv topshiriqlar huquqiy bilimni amaliy kasbiy faoliyat bilan bog'lash imkonini beradi.

Mazkur yondashuv talabaning tayyor qoidani eslab qolishidan ko'ra, huquqiy vaziyatni mustaqil tahlil qilish, qonuniy yechimlarni taqqoslash va asoslangan kasbiy qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Council of Europe. Reference Framework of Competences for Democratic Culture. Strasbourg: Council of Europe.
2. UNESCO. Recommendation concerning the Status of Teachers. Paris: UNESCO.
3. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, O'RQ-637-son, 23.09.2020.
4. O'zbekiston Respublikasining "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi Qonuni, O'RQ-901-son, 01.02.2024.
5. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Yangi tahrir, 30.04.2023.